

**Participatie van
allochtone vrijwilligers
in Amsterdamse
speeltuinen**

Een proces van lange adem

Amsterdam, oktober 1995
Van Dijk, Van Someren en Partners
Martine Jansen

van dijk, van someren en partners

Van Dijk, Van Someren en Partners BV
KvK Amsterdam nummer 176.766
Van Diemenstraat 410 - 412, Amsterdam
postadres Mariotteplein 9, 1098 NW Amsterdam
tel: 020 - 625 75 37, fax: 020 - 627 47 59

**Participatie van
allochtone vrijwilligers
in Amsterdamse
speeltuinen**

Een proces van lange adem

Inhoudsopgave

pagina:

Voorwoord	
1 Inleiding	1
2 Kwantitatief onderzoek	2
2.1 Inleiding	2
2.2 Resultaten telefonische enquête	2
3 Kwalitatief onderzoek	7
3.1 Inleiding	7
3.2 Case beschrijvingen	8
3.3 Redenen allochtonen om niet deel te nemen aan vrijwilligerswerk	11
3.4 Verklarende factoren voor deelname van allochtonen aan vrijwilligerswerk	12
3.5 Rol van de speeltuin	13
4 Conclusies en aanbevelingen	16
4.1 Conclusies	16
4.2 Aanbevelingen	17
Literatuur	18
Bijlagen:	
1 Telefonische enquête	19
2 Vragenlijsten interviews	22

Voorwoord

Voor u ligt een rapport dat het eindresultaat vormt van de stage die Martine Jansen zomer 1995 bij Van Dijk, Van Soomeren en Partners heeft doorlopen in het kader van haar studie Nieuwste Geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam.

Martine klopte met haar verzoek om stage te komen lopen bij ons aan op het moment dat we net een eerste bespreking achter de rug hadden bij het NUSO. Daarin kwam onder meer aan de orde dat voor het NUSO de participatie van allochtonen in het speeltuinwerk een belangrijk vraagstuk vormt.

En zo ontstond het idee om Martine zich via dit onderwerp "spelenderwijs" in onderzoek te laten bekwamen. Dit idee werd verder uitgewerkt tot een voorstel onderzoek te verrichten naar de participatie van allochtonen in Amsterdamse speeltuinen.

Jacqueline van Lonkhuysen werd bereid gevonden om het onderzoek namens het NUSO te begeleiden vanuit een beleidsmatige invalshoek. De dagelijkse onderzoekstechnische begeleiding werd verzorgd door Mireille Geldorp en ondergetekende.

Terwijl het kwik wekenlang rond de dertig graden schommelde en menig andere student vakantie vierde maakte Martine kennis met verschillende aspecten van onderzoek: uitvoeren van telefonische enquêtes, analyse van gegevens, het houden van diepte-interviews en tenslotte het moeilijkste van alles: de hele zaak netjes rapporteren en dat terwijl de mussen nog steeds uit de dakgoot vielen.

Naar mijn mening is het eindprodukt al die zweetdruppeltjes meer dan waard geweest, maar oordeelt u vooral zelf.

Rest mij nog allen te bedanken die Martine tijdens haar onderzoek hun medewerking hebben verleend: de geïnterviewden die betrokken zijn bij speeltuinwerk in Amsterdam.

Hopelijk vormt dit onderzoeksrapport een inspiratiebron bij uw werk.

Bram van Dijk

1 Inleiding

Het lijkt steeds moeilijker te worden om vrijwilligers te vinden voor het speeltuinwerk. De meeste vrijwilligers zijn vrij oud. Dit vormt voor sommige verenigingen een reëel probleem. In een extreem geval was het bestuur, bestaande uit vier mensen die allen ouder dan zestig jaar waren, het clubhuis aan het schilderen, omdat ze niet de beschikking hadden over jongere vrijwilligers. Als jongere vrijwilligers zich niet - of minder - laten zien in het speeltuinwerk, zou men in speeltuinen wel eens tegen problemen aan kunnen lopen bij het draaiende houden van de tuin. In grote steden bestaat er naast het probleem van te weinig jongere vrijwilligers ook het probleem van te weinig allochtone vrijwilligers. Dat is voldoende reden om in dit rapport gericht te kijken naar de problematiek rond de lage participatie van allochtone vrijwilligers in Amsterdamse speeltuinen.

Veel voorzieningen op het gebied van bijvoorbeeld recreatie, sport, hulpverlening en speeltuinwerk zouden er niet zijn als er geen vrijwilligers waren. In de Nederlandse samenleving worden de laatste jaren steeds meer mensen opgenomen die uit andere landen komen. Daardoor zijn onder andere de bovenstaande organisaties in toenemende mate afhankelijk van de inzet van allochtone vrijwilligers. Het blijkt echter dat de participatie van allochtonen in vrijwilligerswerk te wensen overlaat, wat ten koste van de voorzieningen kan gaan. Ook speeltuinverenigingen hebben met dit probleem te maken. Met name de speeltuinen in de grote steden.

Het onderzoek bestaat uit twee delen. Eerst is er een inventariserende enquête onder zo veel mogelijk speeltuinverenigingen in Amsterdam afgenomen om een beeld te krijgen van de mate van participatie van allochtone vrijwilligers in speeltuinen in Amsterdam. De resultaten van deze enquête zijn verwerkt in hoofdstuk 2. Vervolgens zijn er op basis van de resultaten van de enquête zes speeltuinen uitgezocht waar daadwerkelijk allochtonen deelnemen aan het vrijwilligersproces. Met deze mensen, autochtone vrijwilligers en speeltuinleiders zijn interviews gehouden. De case-beschrijvingen van deze speeltuinen staan in hoofdstuk 3. In dit hoofdstuk zal op de interviews nog dieper worden ingegaan waarbij ook gerefereerd wordt aan eerder gepubliceerd onderzoek op dit gebied. In hoofdstuk 4 worden conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan.

Uiteindelijk zal geprobeerd worden een antwoord te geven op de volgende vragen:

- In welke mate participeren allochtonen in vrijwilligersactiviteiten bij speeltuinen?
- Welke factoren werken belemmerend op de participatie van allochtonen?
- Welke factoren werken bevorderend op de participatie van allochtonen?

2 Kwantitatief onderzoek

2.1 Inleiding

Om een beeld te krijgen van het aantal allochtone vrijwilligers dat in Amsterdamse speeltuinen actief is, werd telefonisch een inventariserende enquête afgenomen onder een representatief aantal speeltuinen en speeltuinverenigingen. Er was een lijst met 42 adressen en telefoonnummers van bestuurders van speeltuinverenigingen en van de locatie zelf, door de NUSO beschikbaar gesteld. Een aantal gegevens op deze lijst bleken echter niet juist te zijn waardoor uiteindelijk 37 adressen over bleven. Bij 31 speeltuinen is de enquête daadwerkelijk afgenomen.

Bij het afnemen van de enquêtes bleek er een verschil te bestaan tussen de speeltuin op zich en de speeltuinvereniging. De speeltuin valt onder het beheer van het betreffende stadsdeel die deze weer onder toezicht van een welzijnsstichting stelt. Er wordt door de stichting een betaalde speeltuinleider aangesteld die zich op de tuin bevindt, daar toezicht houdt en eventueel al dan niet met hulp van vrijwilligers activiteiten ontplooit.

De speeltuinverenigingen staan wat organisatie betreft los van de speeltuinen. Zij krijgen subsidie voor het onderhoud van hun clubhuis en organiseren daar op hun beurt activiteiten voor kinderen en volwassenen zoals judo, stijdansen en knutselen. De speeltuinvereniging kan dus eigenlijk als een soort buurtvereniging gezien worden. Het clubhuis bevindt zich meestal op het terrein van de speeltuin. Er bestaat over het algemeen een goed contact tussen het bestuur van de vereniging, de speeltuinleider en het stadsdeel. Er worden geregeld gezamenlijke activiteiten georganiseerd. Ook wordt veel samengewerkt met buurt-, wijk-, of jongerenverenigingen. Deze samenwerking bestaat uit het organiseren van kaartavondjes tot het houden van voetbaltoernooien. Tevens maken scholen vaak in het 'speelkwartier' gebruik van de speeltuin.

De respondenten waren speeltuinleiders of leden van speeltuinverenigingen. Vrijwel alle respondenten waren zeer behulpzaam en erg betrokken bij het werk. Over het algemeen zijn de speeltuinleiders en verenigingsmensen goed op de hoogte van wat zich bij de verschillende partijen afspeelt.

Naast vragen met een kwantitatieve strekking zoals het aantal leden van de speeltuinvereniging en het aantal kinderen dat per dag in een speeltuin speelt, bestond de enquête uit een aantal vragen met een kwalitatieve strekking, met name over de participatie van allochtone vrijwilligers. De gebruikte vragenlijst is opgenomen in bijlage 1.

2.2 Resultaten telefonische enquête

Van de geënquêteerde speeltuinverenigingen heeft 30% meer dan 250 leden, 30% telt 100 tot 200 leden en 10% minder dan 100 leden. De overige 30% van de respondenten kon geen gegevens over het ledenbestand verstrekken. Uit de gesprekken met de respondenten blijkt dat er veel meer kinderen gebruik maken van de faciliteiten van de vereniging en de speeltuin dan er leden zijn. Tevens blijkt uit deze gesprekken dat in speeltuinen die liggen in wijken waar relatief veel allochtonen wonen ook het overgrote deel van de kinderen van allochtone afkomst

is. Dit is overigens ook het geval bij twee, overwegend witte, speeltuinen in de Watergraafsmeer.

In tabel 1 wordt zowel in percentages als in absolute aantallen het aandeel allochtone kinderen in speeltuinen getoond.

Tabel 1: Aandeel allochtone kinderen in speeltuin

Percentage spelende allochtone kinderen	Abs.	%
0% - 25%	8	26
26% - 50%	3	10
51% - 75%	4	13
76% - 100%	16	51
Totaal	31	100

Opvallend is dat in vrijwel de helft van de speeltuinen (16 van de 31) overwegend allochtone kinderen spelen. In tweederde van de speeltuinen ligt het percentage allochtone kinderen dat daar speelt boven de 50%. Slechts in 8 van de 31 speeltuinen ligt het percentage allochtone kinderen onder de 25%. Er wordt door de respondenten aangegeven dat er vooral bij bepaalde sportieve activiteiten, zoals judo en voetbal, veel allochtone kinderen te vinden zijn. Aan andere activiteiten zoals stijldansen en bingo doen weinig tot geen allochtonen mee. Een aantal respondenten merkte daarbij overigens op dat wanneer er voor de bijzondere activiteiten betaald moet worden, het aantal deelnemende allochtone kinderen aanzienlijk kleiner wordt dan bij activiteiten die gratis toegankelijk zijn.

Wat het lidmaatschap van de vereniging betreft, liggen de zaken heel anders zoals te zien is in tabel 2.

Tabel 2: Percentage allochtone leden van speeltuinverenigingen

Percentage allochtone leden	Abs.	%
0%	9	29
1% - 5%	7	23
6% - 10%	5	16
11% - 20%	3	10
21% - 30%	3	10
31% - 50%	2	6
51% - 100%	2	6
Totaal	31	100

Hoewel er bij bepaalde verenigingsactiviteiten dus wel veel allochtone kinderen van de partij zijn, zijn er weinig allochtonen betalend lid van de vereniging. Uit de enquête blijkt dat van de 22 speeltuinverenigingen die gegevens over het lidmaatschap verstrekten, 20 verenigingen minder dan 50% allochtonen in hun ledenbestand hebben. Veel respondenten geven als reden voor deze lage aantallen dat voor allochtonen de contributie een drempel vormt. Ook wordt een paar keer de reden opgegeven dat allochtonen niet geregistreerd willen worden uit angst voor de politie. In hun eigen land zijn organisaties zoals speeltuinverenigingen vaak gelieerd aan een politieke partij en dat kan gevaarlijk zijn. Zij gaan er dus van uit dat de speeltuinen in Nederland een soort van politieke organisaties zijn waar ze niets mee te maken willen hebben. Uit de analyse blijkt overigens dat in speeltuinen waar overwegend allochtone kinderen spelen niet meer allochtonen lid zijn dan in speeltuinen waar minder allochtone kinderen spelen.

De hierboven genoemde redenen worden ook door de respondenten opgeven als verklaring voor het feit dat er maar weinig allochtonen participeren als vrijwilliger in de speeltuinen. Het aantal allochtone vrijwilligers dat in speeltuinen te vinden is staat in tabel 3 naast het totaal aantal vrijwilligers dat er werkzaam is. Ook de gemiddelden zijn berekend.

Tabel 3: Aantal vrijwilligers per speeltuin

Aantal	Abs.	%
< 10	9	29
11-20	8	26
21-30	5	16
> 30	9	29
Totaal	31	100
gemiddelde: 22		

Uit de tabel blijkt dat er in 17 speeltuinen, dus in iets meer dan de helft, ten hoogste 20 vrijwilligers meedraaien. Er is 1 speeltuin die de beschikking heeft over meer dan 50 vrijwilligers. Gemiddeld werken er echter 22 vrijwilligers in een speeltuin¹.

Hoe het staat met het aantal allochtone vrijwilligers in de Amsterdamse speeltuinen is te zien in tabel 4.

¹ De gemiddelden die in tabel 3 zijn opgenomen, werden berekend uit de midpoints van de verschillende categorieën.

Tabel 4: Aantal allochtone vrijwilligers per speeltuin

Aantal	Abs.	%
0	16	52
1-5	11	35
6-10	3	10
11-20	1	3
Totaal	31	100
gemiddelde: 2		

In 16 speeltuinen, dus in iets meer dan de helft van de onderzochte gevallen, participeren geen allochtone vrijwilligers. In 15 van de 31 speeltuinen participeren dus wel allochtone vrijwilligers. In 11 van deze speeltuinen spelen minder dan 5 allochtonen een rol bij de activiteiten. Er werken in de 15 speeltuinen gemiddeld per speeltuin 2 allochtonen als vrijwilliger.

Speeltuinen waar allochtonen vrijwilligerswerk doen blijken overigens qua grootte en wat het aantal vrijwilligers betreft niet af te wijken van de speeltuinen waar geen allochtonen werken.

Uit de enquête komt dus naar voren dat in iets minder dan de helft van de speeltuinen vrijwilligers met een allochtone afkomst betrokken zijn. Slechts één vijfde deel van de vrijwilligers in deze 15 speeltuinen is allochtoon.

In besturen van verenigingen zijn de allochtonen nauwelijks vertegenwoordigd. Slechts één vereniging heeft een Surinaamse voorzitter, bij geen enkele andere vereniging maakte er een allochtoon deel uit van het bestuur van een vereniging.

Op de vraag of men vond dat er meer allochtonen in vrijwilligerswerk op de speeltuinen zouden moeten meewerken werd overwegend positief geantwoord. In 27 van de 31 gevallen zegt de respondent het belangrijk te vinden dat er meer allochtonen in het speeltuinwerk actief worden. Men geeft verschillende redenen op waarom dit van belang is zoals:

- "Er zijn te weinig vrijwilligers, dus we kunnen alle hulp gebruiken."
- "Het is goed voor de integratie."
- "Als er zoveel allochtone kinderen spelen moeten er ook allochtone begeleiders komen."
- "Iedereen is welkom dus ook buitenlanders."
- "Het is een goede ervaring om later gemakkelijker aan betaald werk te komen."

Het merendeel van de respondenten is het er dus over eens, dat er meer allochtone vrijwilligers moeten komen. Desondanks voert slechts een kwart van de speeltuinen en verenigingen een specifiek beleid om de deelname van allochtonen aan het vrijwilligerswerk daadwerkelijk te vergroten. In deze gevallen (in totaal 8) bestaat dit beleid uit het uitdelen van foldertjes in meerdere talen, het maken van video-films en het persoonlijk aanspreken van ouders van kinderen met de vraag of ze mee willen helpen. Taal- en cultuurproblemen vormen de voornaamste barrière bij het betrekken van allochtone ouders of ouderen voor het verrichten van vrijwillige werkzaamheden. Als redenen worden aangevoerd:

- "Ze durven of mogen niet en zijn moeilijk te benaderen."
- "Ze doen liever werk in hun eigen organisaties."
- "Het lukt wel om ze één keertje mee te laten helpen maar daar blijft het bij."

- "Ze komen hun afspraken niet na."
- "Ze willen ervoor betaald krijgen."

Veel respondenten zeggen ook dat ze best allochtone vrijwilligers willen hebben, maar dat die zichzelf moeten aanmelden en zich moeten aanpassen. Een enkeling zei zelfs dat er geen behoefte was aan allochtone vrijwilligers omdat er op straat al genoeg buitenlanders lopen. Een ander opvallend punt is dat veel respondenten zeggen dat allochtone vrijwilligers uit de nieuwe generatie waarschijnlijk wel bij het vrijwilligerswerk betrokken kunnen worden. Onder deze respondenten waren twee speeltuinleiders afkomstig uit Marokko. De taal-barrière valt dan weg en bovendien zijn de kinderen meer geïntegreerd dan de ouders. Uit andere onderzoeken op dit gebied blijkt dat in het jongerenwerk nu al een redelijk aantal allochtone jongeren daadwerkelijk vrijwilligerswerk verricht.

Tenslotte is een aantal vragen gesteld over de contacten van speeltuinen en speeltuinverenigingen met andere organisaties. Deze gegevens zijn verwerkt in tabel 4.

Tabel 5: Contacten van speeltuinen met andere organisaties (absoluut)

Type organisatie	nooit	af en toe	regelmatig
Stadsdeel	0	8	23
Onderwijsinstellingen	6	10	15
Buurt/jeugdwerk	5	7	19
Allochtone zelforganisaties	18	10	3

Het merendeel van de speeltuinen, namelijk 23, heeft regelmatig contact met het Stadsdeel. De respondenten geven aan dat dit contact vooral om het verkrijgen van financiële middelen en onderhoudswerkzaamheden gaat. De contacten van speeltuinen met scholen zijn over de gehele linie genomen wat minder intensief. Deze contacten betreffen vooral het beschikbaar stellen van de speeltuin in de schoolpauzes. Soms worden activiteiten zoals voetbaltoernooien in samenwerking met een school georganiseerd.

Een flink aantal speeltuinen heeft regelmatig contact met buurt- en/of jeugdwerk. In dit geval gaat het meestal om het gezamenlijk organiseren van activiteiten. Uit de tabel blijkt tenslotte dat een ruime meerderheid, namelijk 18 van de 31 respondenten, nooit contact heeft met allochtone zelforganisaties. Het is opvallend dat deze respondenten laten weten daar ook niet de behoefte toe te voelen. Uit de analyse blijkt overigens dat in speeltuinen waar af en toe of regelmatig contact is met allochtone zelforganisaties niet meer allochtone vrijwilligers meedraaien dan in speeltuinen waar nooit contact onderhouden wordt met dit soort organisaties. Ook is het opvallend dat de speeltuinen en speeltuinverenigingen nauwelijks contact hebben met speeltuinen en speeltuinverenigingen in andere stadsdelen.

3 Kwalitatief onderzoek

3.1 Inleiding

Na het kwantitatieve deel van het onderzoek naar de participatie van allochtonen in vrijwilligerswerk in speeltuinen volgt nu het kwalitatieve deel van het onderzoek. Dit kwalitatieve deel is gebaseerd op de persoonlijk afgenomen diepte-interviews met autochtone en allochtone vrijwillig(st)ers en speeltuinleid(st)ers (bijlage 2), alsmede op literatuuronderzoek². Met name is dankbaar gebruik gemaakt van een onderzoek van het Verwey-Jonker Instituut uitgevoerd door Henk Jan van Daal, 'De nieuwe vrijwilligers' naar de participatie van allochtonen in vrijwilligerswerk. Hoewel dit onderzoek zich niet uitsluitend richt op vrijwilligerswerk in speeltuinverenigingen, maar op alle soorten van vrijwilligerswerk, bevat het rapport zeer nuttige informatie, toegelicht met interessante voorbeelden. Ook was 'Allochtone vrijwilligers in beeld', een onderzoek van J. Frankowska uitgevoerd voor de Wetenschapswinkel van de Universiteit van Amsterdam, erg interessant. Tenslotte is het boek 'Gratis werken', van I. Gooskens goed van pas gekomen.

Allochtonen en andere betrokkenen bij Nederlandse organisaties leven bij wijze van spreken in gescheiden werelden. Toenadering is mogelijk wanneer daartoe van één of van beide kanten actie wordt ondernomen. Deelname aan vrijwilligerswerk vindt plaats wanneer er sprake is van zowel toenadering door allochtonen als acceptatie door autochtone betrokkenen binnen algemene organisaties zoals speeltuinverenigingen. De mogelijkheden voor en wensen tot deelname aan vrijwilligerswerk lijken sterk gerelateerd te zijn aan de bereidheid en mogelijkheden tot integratie binnen de samenleving in het algemeen.

Dit hoofdstuk is als volgt opgebouwd. In paragraaf 3.2 staan de beschrijvingen van de speeltuinen waar interviews zijn gehouden. In deze beschrijvingen komen ook de persoonlijke verhalen van de geïnterviewden aan bod. In totaal zijn met zes allochtone vrijwilligers gesprekken gevoerd, die gemiddeld zo'n tien uur per week in de speeltuin werkzaam zijn. Het betreft één Marokkaanse vrouw, twee Marokkaanse mannen, twee Turkse mannen en één Surinaamse man. De Surinaamse man is de enige allochtone vrijwilliger die een bestuursfunctie vervult in een speeltuinvereniging, en wel die van voorzitter. Ook zijn gesprekken gevoerd met twee allochtone speeltuinleiders, een Surinaamse vrouw en een Marokkaanse man. In dit onderzoek wordt verder nauwelijks onderscheid gemaakt tussen de betaalde speeltuinleiders en vrijwilligers, omdat uit de gesprekken bleek dat er weinig verschil is in hun manier van werken.

In paragraaf 3.3 worden de redenen besproken waarom de participatie van allochtone vrijwilligers in speeltuinwerk achterblijft bij de participatie van autochtone vrijwilligers.

In paragraaf 3.4 komen de redenen ter sprake waarom de allochtonen die wèl als vrijwilliger in een speeltuin werken dat doen.

Als laatste wordt in paragraaf 3.5 de rol van de speeltuin(organisatie) in dit kader besproken.

2 De literatuur wordt met name in de paragrafen 3.3, 3.4 en 3.5 gebruikt.

3.2 Case beschrijvingen

Case 1

In de eerste speeltuin vond een gesprek plaats met de autochtone speeltuinleider. Op dat moment waren er geen vrijwilligers aanwezig. Het was er überhaupt erg rustig omdat het bloedheet was en vakantie. Alle kinderen waren hoogstwaarschijnlijk in het zwembad te vinden. Gelukkig wist deze speeltuinleider veel van de vereniging af. De relatie met de vereniging noemde hij redelijk goed. Als er geen activiteiten van de vereniging plaatsvonden, mogen de kinderen die op de speeltuin spelen gebruik maken van het verenigingsgebouw.

De vereniging heeft zo'n 50 tot 100 leden waarvan 10-20% allochtoon is. Het bestuur van de vereniging bestaat uit vier mensen, allen autochtoon. Er zijn tussen de 10 en 20 vrijwilligers werkzaam in de speeltuin waaronder 2 allochtonen, afkomstig uit Suriname. Deze mensen hebben zichzelf hiervoor aangemeld. Per dag spelen er ongeveer 100-150 kinderen in de speeltuin, afhankelijk van het weer, de tijd en de dag. Van de kinderen die in de speeltuin spelen is 75-100% allochtoon. De speeltuinleider onderhoud regelmatig contact met onderwijsinstellingen en het stadsdeel, in mindere mate heeft hij contact met allochtone zelforganisaties.

Hij is niet tevreden met de mate van participatie van allochtone vrijwilligers. "Als je kijkt naar het aantal Turkse en Marokkaanse kinderen hier op de speeltuin zou het logisch zijn als er meer allochtone vrijwilligers zouden zijn. Aan de andere kant zijn er niet veel allochtonen lid van de vereniging dus in die zin klopt het wel weer. Het zou natuurlijk wel goed zijn als er meer allochtone vrijwilligers zouden zijn. Ik vraag het ze wel eens maar daar komt nooit iets uit."

Case 2

In deze speeltuin vond een gesprek plaats met de autochtone speeltuinleidster. Wederom was het erg rustig vanwege de hitte en de vakantie. In deze speeltuin is het contact tussen de vereniging en de speeltuinleidster goed te noemen. Er worden gezamenlijke activiteiten georganiseerd en als het nodig is springt de speeltuinleidster op vrijwillige basis in. Ze heeft, voordat ze deze baan kreeg, ook als vrijwilligster in diverse speeltuinen gewerkt.

Van de vereniging zijn meer dan 250 gezinnen lid. Hiervan is 5-10% allochtoon. De laatste tijd is de trend merkbaar dat vooral sportclubjes zoals judo populairder worden onder de allochtone jeugd. Dat levert ook meer allochtone leden op. Per dag spelen er tussen 75 en 100 kinderen in de tuin. Daarvan is 75-100% allochtoon. Het bestuur van de vereniging bestaat uit 5 mensen, allen autochtoon. De vereniging kan rekenen op zo'n 45 vrijwilligers, dat is heel veel, maar er zit geen enkele allochtoon tussen.

De speeltuinleidster is allesbehalve tevreden over de participatie van allochtone vrijwilligers. Vanwege 'de verhouding' vindt ze het belangrijk dat er meer komen. "Er zijn zoveel Turkse en Marokkaanse kinderen die in de speeltuin spelen maar geen enkele Turkse of Marokkaanse vrijwilliger. Daar klopt ergens iets niet". Ze heeft van alles geprobeerd om meer allochtonen te betrekken bij het vrijwilligerswerk. Er zijn foldertjes in de eigen taal geschreven en ze heeft regelmatig ouders aangesproken en gevraagd of ze mee wilden helpen maar het mocht niet baten. Nu laat ze het maar zo. "Zoals het nu gaat, gaat het goed. Ik laat het maar zo het is onbegonnen werk, ik word er alleen maar moe van als het steeds niet lukt".

Case 3

In deze speeltuin hebben gesprekken plaatsgevonden met een Nederlandse vrijwilliger, een lid van het bestuur van de speeltuinvereniging en met een Marokkaanse vrijwilligster. In de speeltuin was het op het moment van het bezoek niet druk om dezelfde reden als bij de twee voorgenoemde speeltuinen. Het was erg heet en de laatste dag van de vakantie.

De vereniging heeft 450 leden. Minder dan 5% is allochtoon. Per dag spelen er tussen 75 en 100 kinderen; daarvan is 50-75% allochtoon. Het bestuur van de vereniging bestaat uit 7 mensen, allen autochtoon. De vereniging telt tussen de 20 en 30 vrijwilligers. Er is één Marokkaanse vrijwilligster werkzaam. Buiten deze vrijwilligster helpen bij bijzondere activiteiten wel allochtone ouders mee, maar dat is niet op regelmatige basis.

Men is in deze speeltuin niet erg tevreden over de mate van participatie van allochtone vrijwilligers. Vroeger heeft men veel werk gestoken in het aantrekken van allochtonen. Er zijn foldertjes in de eigen taal geschreven en mensen zijn persoonlijk gevraagd, helaas zonder succes. De Marokkaanse vrijwilligster is echter op dit moment gedreven bezig met het vinden van andere Marokkaanse vrouwen die mee willen werken in de vereniging. "Ik weet zeker dat dit gaat lukken, ik heb er een goed gevoel over. Ik spreek hun taal en mij vertrouwen ze. Misschien durven ze nu nog niet maar daar komt verandering in. Kom over een half jaar nog maar eens kijken." Zelf is ze als vrijwilligster betrokken geraakt bij het speeltuinwerk door haar kinderen die in de speeltuin speelden. "Eerst vond ik het wel rustig zo. De kinderen konden lekker spelen, er werd op ze gelet door de mensen van de speeltuin en er werden leuke dingen voor ze georganiseerd. Maar op een gegeven moment begon ik me te vervelen en ging ik af en toe meehelpen. Dat gebeurde steeds vaker en ik werd inmiddels ook vaak gevraagd om bij te springen als dat nodig was. Nu doe ik elke dag de overblijfclub van de school die hier in de pauze is en zit ik sinds kort zelfs in de activiteitencommissie. Nu heb ik absoluut geen tijd meer om me te vervelen en ik vind het ontzettend leuk."

Case 4

In deze speeltuin hebben gesprekken plaatsgevonden met de Surinaamse voorzitter en een Surinaamse speeltuinleidster. Het was afwisselend druk en rustig in de speeltuin. De tuin ligt tussen een aantal scholen in en in de pauzes spelen de kinderen in de speeltuin. Het is dan de taak van de speeltuinleidster om een oogje in het zeil te houden en de kinderen eventueel van speelgoed te voorzien. De leerkrachten kunnen dan rustig lunchen. In deze tuin is het contact tussen de speeltuinleidster en de vereniging zeer goed.

De vereniging heeft rond de vijftig leden waarvan tussen de 5 en 10% allochtoon is. Het bestuur bestaat uit 6 personen, de voorzitter is Surinaams. Verder bestaat het bestuur uit autochtonen. De vereniging heeft de beschikking over ongeveer 15 vrijwilligers. Onder deze vrijwilligers zijn enkele allochtonen te vinden. Per dag spelen er tussen de 50 en 75 kinderen in de speeltuin. Van dit aantal is 75-100% allochtoon.

Ook in deze speeltuin vinden de vrijwilligers en de speeltuinleidster dat er plaats is voor meer allochtonen. Er wordt geprobeerd Turkse en Marokkaanse ouders te betrekken bij het vrijwilligerswerk door ze persoonlijk te vragen om te participeren, maar dat blijkt toch niet goed te lukken. De Surinaamse voorzitter denkt dat dat vooral een kwestie is van cultuurverschil. "Voor mij is het bijvoorbeeld veel makkelijker om Surinaamse jongeren te bereiken dan voor iemand van een andere

cultuur, omdat ik de taal en de cultuur ken. Iemand die niet Surinaams is zal toch eerder met enige argwaan bekeken worden." Hij is zelf bij het vrijwilligerswerk betrokken geraakt via een sportclub. Deze club huurde regelmatig het gebouw van de speeltuinvereniging af. Daardoor ontstond een goed contact met de mensen van de vereniging. Deze mensen hebben hem op een gegeven moment gevraagd om ook eens iets voor de vereniging te doen en van het één kwam het ander. "Ik vind het erg leuk om met kinderen te werken en ik kan niet stil zitten, dus ik heb het hier wel naar mijn zin."

Case 5

In deze speeltuin hebben gesprekken plaatsgevonden met een Turkse vrijwilliger en met een Nederlandse speeltuinleider. Het was op het moment van de gesprekken redelijk druk in de speeltuin.

In deze speeltuin was geen gelegenheid om te spreken met iemand van de vereniging, waardoor er geen gegevens over het ledental en het bestuur van de vereniging beschikbaar zijn. De speeltuinleider heeft echter wel de beschikking over 30 tot 40 vrijwilligers onder wie zo'n 15 allochtonen te vinden zijn. De speeltuinleider noemt ze liever geen vrijwilligers. "Daar zit een beetje een vervelende klank aan vind ik. Dat klinkt niet prettig. De mensen die mij helpen, helpen mij gewoon. Dat is alles, maar het zijn natuurlijk, als je het goed bekijkt, wel vrijwilligers."

Zowel de Turkse vrijwilliger, die nu een jaar of vier in de speeltuin te vinden is, als de speeltuinleider zijn tevreden over de mate van participatie van allochtonen in hun speeltuin, maar toch vinden ze het wel belangrijk dat er nog meer allochtonen deelnemen aan het vrijwilligersproces. Dat bevordert de integratie en verkleint de cultuurverschillen. Kortom het brengt de mensen dicht bij elkaar. Als oorzaak van de goede participatie van allochtonen geeft de Turkse vrijwilliger aan dat hij zich gewoon prettig voelt in de speeltuin. "Er wordt hier absoluut geen onderscheid gemaakt tussen allochtonen en autochtonen en onze speeltuinleider doet het fantastisch. Geleidelijk betreft hij iedereen bij het werk, zonder dwang. Hij stelt je eerst echt op je gemak en neemt de tijd om je vertrouwen te winnen. Voordat ik hier regelmatig meehielp, moest er heel wat gebeuren. Ik wist niet zeker of ik wel echt geaccepteerd werd. Ik vertrouwde Nederlanders niet zo erg. Dat had ook te maken met het feit dat ik nog niet zo goed Nederlands sprak. Maar hier in deze speeltuin is iedereen gelijk en het is heel gezellig." De speeltuinleider voegt hier nog aan toe dat het inderdaad heel belangrijk is om mensen de tijd te gunnen elkaar en elkaars cultuur te leren kennen en te respecteren.

Case 6

In deze speeltuin heeft een gesprek plaatsgevonden met een Marokkaanse speeltuinleider. Het was erg druk in de speeltuin omdat er pauze was van omliggende scholen die gebruik maken van de speeltuin. In tegenstelling tot case 4 zijn het hier de leerkrachten die toezicht moeten houden. De speeltuinleider beheert echter wel het speelgoed waarmee de kinderen mogen spelen.

Ook in deze speeltuin was het niet mogelijk om iemand van de vereniging te spreken. De speeltuinleider en de vereniging hebben hier niet zo veel met elkaar te maken. De speeltuinleider mag wel gebruik maken van het verenigingsgebouw, mits hij dat van tevoren aangeeft en reserveert. De vereniging heeft wel vrijwilligers, de speeltuinleider niet. Er zijn wel mensen die hem willen helpen als dat moet. Hij weet wel te vertellen dat het bestuur uit 5 personen bestaat, waar geen allochtoon deel van uitmaakt. Per dag spelen er zo'n 75 kinderen in de speeltuin waarvan 50-75% allochtoon is.

De Marokkaanse speeltuinleider vond dat het beter kon met de participatie van allochtonen in het vrijwillige speeltuinwerk. Ook hij denkt dat de vertrouwensrelatie tussen allochtonen en autochtonen een belangrijke voorwaarde is voordat vruchtbare samenwerking kan ontstaan. Zelf heeft hij wel vrijwilligerswerk gedaan voordat hij een baan had. "Ik heb veel vrijwilligerswerk in een buurthuis en een speeltuin gedaan en dat vond ik heel leuk. Ik wilde iets terug doen, omdat ik er zelf toen ik klein was zo leuk gespeeld heb".

3.3 Redenen allochtonen om niet deel te nemen aan vrijwilligerswerk

Andere waarden en normen

Uit de gesprekken met de allochtone vrijwilligers komt heel duidelijk naar voren dat een eerste vereiste om vrijwilligerswerk in een speeltuin te gaan doen is dat men zich thuis voelt. Iedereen dient gelijk behandeld te worden en in zijn waarde gelaten te worden. Hier steekt het cultuurverschil duidelijk de kop op. Een Marokkaanse speeltuinleider geeft aan dat het soms moeilijk is je thuis te voelen in een Nederlandse organisatie. "Soms worden er grapjes gemaakt die ik niet leuk vind. Als ik bijvoorbeeld een biertje drink worden er dingen gezegd als: ben je van je geloof af gevallen? Dat soort grapjes kan ik niet waarderen, daardoor voel ik me niet thuis en heb ik geen zin meer om te blijven. Je bent dan toch anders; niet één van hen. In het begin had ik veel moeite met deze mentaliteit, nu kan ik er wel tegen en weet ik dat het vaak niet zo bedoeld wordt, maar ik weet zeker dat het voor andere Marokkanen een reden kan zijn om geen vrijwilligerswerk te gaan doen in een Nederlandse organisatie". Hoewel het in de Nederlandse cultuur gewoon is om in het openbaar grapjes over iemand te maken is dat voor vooral Turkse en Marokkaanse mannen een ander verhaal. Zij ervaren dit als beledigend. Als men niet op de hoogte is van dit soort cultuurverschillen kunnen er onnodig conflicten ontstaan.

Nog een belemmering voor de samenwerking met allochtonen die voortkomt uit cultuurverschillen is de andere gezagsverhouding die er heerst. In een Rotterdamse speeltuin bleek er bijvoorbeeld een probleem met het gebrek aan respect en ontzag voor ouderen bij de Nederlandse jeugd te zijn. Twee Kaapverdianen en een Ethiopiër hielpen een tijdje mee, maar trokken zich om deze terug. De verschillende opvoedingsculturen maakten het in een andere speeltuin moeilijk om allochtone vrijwilligers te krijgen. Een Surinaamse vrouw zou best vrijwilligerswerk willen doen, maar is bang dat haar 'handen gaan jeuken als kinderen onbeschoft tegen haar zijn' (Van Daal 1995).

Verder is het voor islamitische vrouwen en meisjes over het algemeen een probleem om vrijwilligerswerk in een speeltuin te doen, omdat ze daar gemakkelijk in aanraking kunnen komen met andere mannen. Een Turkse vrijwilliger zegt hierover: "Voor Turkse en Marokkaanse vrouwen is het moeilijk om dit werk te doen, want het is niet goed om met vreemde mannen in aanraking te komen, maar je ziet wel dat ook de vrouwen die hier op de speeltuin komen steeds toegankelijker worden. Ze lopen niet meer zomaar voorbij maar groeten even."

Geen financiële vergoeding

Een andere reden voor allochtonen om geen vrijwilligerswerk te willen doen is het feit dat ze er niet voor betaald worden. Vooral Turken en Marokkanen kunnen zich minder vaak permitteren om voor niets te werken. Ze hebben lage inkomens, zijn afhankelijk van een uitkering of hebben financiële verplichtingen in het land van herkomst. De eerste generatie is juist naar Nederland gekomen om geld te

verdienen. Wanneer er niets wordt verdiend, geeft dat geen voldoening. Bovendien levert het verdienen van geld status op. Verder denken veel allochtonen dat alles hier wordt gesubsidieerd en zij geloven dan ook niet dat er onbetaald wordt gewerkt. De vrijwilligers van de speeltuin worden vaak gezien als 'een stelletje dik betaalden.' Volgens een Marokkaanse vrijwilligster komt hier nog bij dat veel Marokkanen gewoon geen zin hebben om voor niets te werken, dat is te veel moeite. Bovendien hebben veel Turkse en Marokkaanse vrouwen het te druk met het huishouden en het opvoeden van de kinderen.

Status

Vaak wordt als reden voor het niet willen doen van vrijwilligerswerk aangevoerd dat het weinig waardering en respect afdwingt. Als vrijwilliger wordt je minder serieus genomen door zowel de deelnemers als je landgenoten, en je collega's en familie. Ook allochtonen zelf zien vrijwilligerswerk vaak als iets minderwaardigs. Tevens is er niet echt een vrijwilligerstraditie zoals in de Nederland. Dit geldt voornamelijk voor de Turken en Marokkanen. Wel kent men een traditie van verplichtingen in familieverband. Er moet bij gezegd worden dat de geschoolde bovenlaag van Turken en Marokkanen wel bekend is met het fenomeen vrijwilligerswerk. Door vrijwilligers van deze bovenlaag zijn namelijk veel eigen kaders en voorzieningen opgezet, omdat deze in Nederland niet aanwezig waren. Zo zijn er moskeeën gekomen en politieke organisaties, alsmede zelforganisaties in het leven geroepen. De lage status van vrijwilligerswerk geldt vooral voor het werk in algemene organisaties zoals speeltuinverenigingen en minder voor de eigen organisaties. Overigens heeft het woord 'vrijwilliger' een negatieve klank in de ogen van veel allochtonen. Ze willen misschien wel 'helpen' in de speeltuin maar noemen zichzelf dan geen 'vrijwilliger'.

3.4 Verklarende factoren voor deelname van allochtonen aan vrijwilligerswerk

Mate van integratie

Deelname aan vrijwilligerswerk hangt bij alle bevolkingsgroepen samen met het behaalde opleidingsniveau. Allochtonen nemen echter minder aan vrijwilligerswerk deel dan autochtonen met een vergelijkbaar opleidingsniveau. Er blijkt verder een duidelijk positief verband te bestaan tussen enerzijds indicatoren voor integratie - taalbeheersing en het hebben van vrienden of kennissen buiten de eigen etnische groep - en anderzijds de betrokkenheid bij het vrijwilligerswerk. Turken en Marokkanen zijn qua taalbeheersing en het hebben van vrienden buiten de eigen etnische groep, minder geïntegreerd dan Surinamers en Antillianen en dat verklaart mede hun lage deelname aan vrijwilligerswerk (Van Daal 1995).

De geïnterviewde vrijwilligers zijn zonder uitzondering allemaal rond de dertig jaar en wonen bijna allemaal voor het grootste deel van hun leven of hun hele leven in Nederland. Eén Turkse vrijwilliger woont "slechts" tien jaar in Nederland. Allen spreken ze de Nederlandse taal goed. Uit dit profiel blijkt duidelijk dat de mate van integratie een belangrijke positieve factor is voor participatie in het speeltuinwerk.

Maatschappelijke en persoonlijke motieven

Er blijkt, in tegenstelling tot wat vaak gedacht wordt, geen groot verschil te zijn tussen de motieven van allochtonen en autochtonen om vrijwilligerswerk te gaan doen (Van Daal 1995). Men gaat vrijwilligerswerk doen om iets voor anderen of een organisatie te doen. Dat zijn dus met andere woorden maatschappelijke en

ideologische motieven. Daarnaast streeft de vrijwilliger persoonlijke belangen na. Sommige allochtonen vertonen echter ook betrekkelijk unieke motieven, gebaseerd op een sterke solidariteit met de eigen gemeenschap of op religieuze inspiratie.

In de gesprekken gaf iedere vrijwilliger, allochtoon of autochtoon, als belangrijkste reden om dit werk te gaan doen aan dat het vooral leuk is. Het omgaan met kinderen wordt door iedereen als zeer positief ervaren. Veelal wordt gezegd dat het een goede manier is om de kinderen van de straat te houden. De Marokkaanse speeltuinleider voerde als extra reden aan, dat het in zijn cultuur goed is om je vrijwillig in te zetten voor kinderen en ouderen.

Uit de gesprekken blijkt ook dat alle vrijwilligers gevraagd zijn om mee te helpen op de speeltuin. Ze waren vaak in de speeltuin te vinden, meestal via hun kinderen die daar speelden, of om andere redenen, zoals het huren van de zaal voor de vereniging voor een sportclubje. Een andere reden die genoemd wordt om actief te worden in de speeltuin is dat het beter is dan de hele dag thuis te zitten of in een koffiehuis rond te hangen. Het werk is leerzaam, men is gedwongen om goed Nederlands te leren spreken, men leert sociale vaardigheden en soms is er de mogelijkheid om aan cursussen deel te nemen. Ook is het een goede manier om organisatorische ervaring op te doen. Bovendien is het gezellig en stimulerend om met andere mensen te werken. Het levert contacten op en het kan ook een mogelijkheid zijn om aan een betaalde baan te komen, zoals in het geval van de Surinaamse speeltuinleidster.

De Marokkaanse vrijwilligster ziet het nu als een uitdaging om te proberen meer Marokkaanse vrouwen te betrekken bij het vrijwilligerswerk. Ze zegt dat het moeilijk zal zijn en tijd zal kosten. Maar zij is er van overtuigd dat het feit dat zij als Marokkaanse al in de speeltuin actief is, zal helpen om ook andere vrouwen te betrekken. 'Als er één schaap over de dam is, volgen er meer'. Ook zeggen verschillende allochtone vrijwilligers dat het voor iemand van de eigen groep gemakkelijker is om mensen van die groep te betrekken dan voor anderen. "Ons vertrouwen ze toch meer. Het is niet onmogelijk voor jullie om mensen van onze groep te betrekken maar het zal veel tijd en moeite kosten om een vertrouwensrelatie op te bouwen. Als die er eenmaal is, is het geen probleem meer, sterker nog dan zullen er waarschijnlijk meer mensen volgen".

3.5 Rol van de speeltuin

Cultuurverschillen

Zowel uit de literatuur als uit de gesprekken met zes autochtone vrijwilligers en speeltuinleiders, komen verschillende factoren naar voren die belemmerend werken op de deelname van allochtonen aan vrijwilligerswerk. Als één van de belangrijkste redenen geldt de vrees voor achteruitgang bij de (speeltuin) organisatie zelf. Het leggen van een basis voor toenadering kan een moeilijk proces zijn, omdat sommige gewoontes zowel bij autochtonen als bij allochtonen diep in de persoonlijkheid zijn geworteld. Mede daardoor roepen veranderingen binnen de vereniging vaak weerstanden op. Binnen de vereniging is men lang niet altijd bereid nieuwkomers te accepteren. Autochtonen binnen de speeltuinvereniging kunnen om verschillende redenen allochtonen uitsluiten. Soms gaat het om angst voor verstoring van de vertrouwde sfeer in de vereniging door vreemde invloeden. Cultuurverschil kan worden aangewend om eigen belangen te behartigen: het is gemakkelijker om een andere groep uit te sluiten op grond van cultuurverschil dan op grond van belangentegenstellingen. Vooral wanneer culturele tegenstellingen

samenvallen met 'overlast' voor autochtonen wordt van dergelijke uitsluitingsstrategieën gebruik gemaakt. (Van Daal 1995)

Als voorbeeld geeft Van Daal hier een praktijksituatie die hij aantrof in een Rotterdamse speeltuin. In deze speeltuin was het enige jaren geleden aardig gelukt om wat allochtonen bij het vrijwilligerswerk in te schakelen. Toch ging deze actie aan zijn eigen succes ten onder. Verschillende autochtone buurtbewoners vonden op een gegeven moment dat er teveel allochtoon kader aanwezig was en dat de speeltuin zo een 'Turkse tuin' was geworden. Na verloop van tijd heeft men daarom de oude situatie weer hersteld.

Sommige organisaties halen allochtonen binnen zonder dat dit het reilen en zeilen van de vereniging fundamenteel verandert. Meestal worden dan slechts één of enkele allochtonen geaccepteerd. De vereniging maakt zo naar buiten toe een goede indruk, maar veel invloed krijgen de nieuwelingen niet. Volgens een allochtone informant moeten allochtone vrijwilligers zich: "Rustig houden en niet te veel invloed willen hebben; ze moeten hun plaats weten; zodra het serieuzer wordt gaan ze je als een bedreiging zien, ze willen geen kritiek."

Bij de bezochte speeltuinen in dit onderzoek is van het hierboven beschreven mechanisme geen sprake. De allochtone vrijwilligers zeggen allemaal dat er in hun vereniging absoluut geen onderscheid gemaakt wordt tussen hen en de autochtone vrijwilligers. Iedereen heeft dezelfde taken, werkzaamheden en verplichtingen. Dit mechanisme is overigens wel enigszins naar voren gekomen bij de telefonische enquête. Er zijn een aantal opmerkingen gemaakt die dit duidelijk naar voren brengen.

Vertrouwensbasis

De bezochte speeltuinen doen stuk voor stuk hun best om meer allochtonen in hun vrijwilligersbestand te krijgen. Bij de ene speeltuin lukt dit weliswaar beter dan bij de andere, maar de goede wil is duidelijk aanwezig. Soms kan deze goede wil ook nadelig werken op de participatie van allochtonen. Ze worden afgeschrikt op de felle manier waarop ze dan benaderd worden. De persoonlijke benadering werkt goed, mits die niet té direct is. Er moet eerst tijd worden besteed aan een persoonlijke vertrouwensrelatie alvorens mensen te vragen om in de speeltuin te helpen. In de speeltuin die beschreven staat in case 5 geeft de speeltuinleider jongeren die regelmatig in de speeltuin te vinden zijn klusjes te doen. Hij vraagt af en toe of ze even op willen letten en zet ze in bij bijzondere activiteiten. Op die manier leren ze spelenderwijs om te gaan met hun verantwoordelijkheid. Vaak blijven ze ook als ze niet meer in de speeltuin spelen nog wel komen om te helpen.

Allochtone zelforganisaties

Er blijkt weinig contact te worden onderhouden met allochtone zelforganisaties. Toch kan men op die manier in contact komen met allochtonen die eventueel geïnteresseerd zijn in het verrichten van vrijwilligerswerk. In een aantal gevallen heeft men wel geprobeerd samen te werken met dergelijke organisaties maar meestal was dat maar van korte duur. Op de één of andere manier blijkt het moeilijk te zijn een blijvende relatie op te bouwen tussen speeltuinverenigingen en allochtone zelforganisaties. Als reden wordt aangegeven dat 'het gewoon niet werkt'. Eén speeltuinleidster gaf aan dat ze zich niet welkom voelde bij dit soort organisaties. Afspraken blijken moeilijk te maken te zijn en als ze er al zijn, worden ze geregeld niet nagekomen. Als er al contact is, mondt dat vrijwel nooit uit in vruchtbare samenwerking. Er zijn echter uitzonderingen waar het contact wel vruchtbaar is. In één speeltuin is de samenwerking met het buurthuis waar ook een Marokkaanse 'unit' deel van uitmaakt niet meer weg te denken.

Veel Marokkanen zijn van huis uit gewend dat organisaties een politieke achtergrond hebben. Daarom staan ze vaak wantrouwend tegenover allerlei soorten organisaties. In de Rotterdamse Afrikaanderwijk met zo'n 70% allochtonen moest de speeltuinvereniging met de imam gaan praten over de betekenis van de speeltuin. Er moest uitgelegd worden dat een speeltuin niets met politiek te maken heeft. Naar aanleiding van zo'n probleem is het verstandig om met een leidinggevend persoon te gaan praten die zijn achterban vervolgens positief kan beïnvloeden. Het bleek dat toen eenmaal uitgelegd was hoe het er in een Nederlandse speeltuin aan toe ging, er gewoon gespeeld en geholpen werd. Op deze manier is de barrière in deze speeltuin opgeheven.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Uit de resultaten van de enquête die beschreven staan in hoofdstuk 2 blijkt dat slechts in de helft van de speeltuinen in Amsterdam allochtone vrijwilligers werkzaam zijn. In de speeltuinen waar allochtonen meehelpten zijn dat er bovendien tamelijk weinig. Er zijn gemiddeld 22 vrijwilligers per speeltuin. In de speeltuinen waar allochtonen meewerken zijn er gemiddeld maar enkele allochtone vrijwilligers per speeltuin werkzaam. Deze resultaten zijn tegenovergesteld aan het percentage allochtone kinderen dat in de speeltuinen speelt. In 51% van de speeltuinen ligt het percentage allochtone kinderen tussen de 75-100%. Bij de betalende leden van speeltuinverenigingen zijn allochtone kinderen daarentegen weer zwaar ondervertegenwoordigd.

Dat de situatie in de speeltuinen nog verre van ideaal te noemen is, zal duidelijk zijn. Veel speeltuinleiders en vrijwilligers, bestuursleden of niet, zien dit in en willen hier verbetering in brengen. Hieronder staan de belemmerende en de bevorderende factoren onder elkaar. Tenslotte wordt een aantal aanbevelingen gedaan die kunnen helpen bij het tot stand komen van een situatie waarin er meer allochtone vrijwilligers in de speeltuinen te vinden zullen zijn.

Belemmerende factoren

Cultuurverschillen vormen een grote belemmering voor de participatie van allochtone vrijwilligers in speeltuinverenigingen. De vrees voor achteruitgang bij de speeltuinvereniging, door een teveel aan 'vreemde' invloeden geldt als een belangrijke reden. Als toch beide partijen met elkaar willen werken, zal er zowel van allochtone als van autochtone kant toenadering gezocht moeten worden. Daarvoor is van beide kanten een flexibele houding noodzakelijk.

Veel geïnterviewden gaven aan dat het feit dat er niet voor vrijwilligerswerk betaald wordt, een reden kan zijn waarom allochtonen minder deelnemen aan dat werk. Geld verdienen is belangrijk. Bovendien geeft het werken op vrijwillige basis geen status.

Bevorderende factoren

De mate van integratie blijkt een belangrijke factor te zijn bij de participatie van allochtonen in vrijwilligerswerk. Dit blijkt ook uit het profiel van de geïnterviewde allochtone vrijwilligers. Deze waren allemaal jonger dan 30 jaar en spraken de Nederlandse taal uitstekend.

De allochtonen die wel vrijwilligerswerk in een speeltuin verrichten, doen dit om dezelfde redenen als autochtonen. Ze willen iets voor anderen of een speeltuinvereniging doen en streven daarnaast persoonlijke belangen na.

In vrijwel alle gesprekken kwam naar voren dat de allochtone vrijwilligers dachten dat het gemakkelijker is voor iemand van de eigen groep om mensen van die groep te betrekken dan voor mensen van een andere etnische groep. Vaak zal het zo zijn dat wanneer er eenmaal succesvol samengewerkt wordt, er meer allochtonen zullen volgen.

4.2 Aanbevelingen

Openheid

Het is van groot belang dat er gestreefd wordt naar een vereniging die open staat voor diversiteit en waar geen plaats is voor discriminatie en stereotypering. 'De allochtoon' bestaat niet. Er zal steeds rekening gehouden moeten worden met verschillen tussen etnische groeperingen.

Interculturele kennis

Het is wellicht verstandig om voor het kader in de speeltuinen een voorlichting te geven waar men duidelijke uitleg krijgt over de verschillen en overeenkomsten tussen de culturen. Deze voorlichting moet zowel voor allochtonen als autochtonen bedoeld zijn. Op deze manier kunnen misverstanden op een positieve manier opgeheven worden en kunnen verschillen in een ontspannen sfeer besproken worden. Als men wacht tot er een conflict optreedt in een echte situatie is het vaak te laat om een tot een oplossing te komen.

Eén van de belangrijkste misverstanden die in dit onderzoek naar voren zijn gekomen heeft betrekking op de betekenis van vrijwilligerswerk: in de ogen van veel Marokkanen en Turken is het 'minderwaardig' werk, ze geloven dan ook niet dat Nederlanders voor niets activiteiten in de speeltuin verrichten. Veel autochtone vrijwilligers begrijpen niet dat hier één van de belangrijkste drempels voor participatie van allochtonen in gelegen is.

Tweede of derde generatie

Waarschijnlijk kan men zich het beste richten op de tweede of derde generatie bij het betrekken van allochtone vrijwilligers. Deze generaties zijn meer geïntegreerd en spreken over het algemeen de taal een stuk beter dan de eerste generatie. Een ander voordeel is dat er jongeren uit de speeltuin zelf gehaald kunnen worden. Op die manier zijn ze makkelijk te bereiken en weten ze al hoe het er in een speeltuin aan toe gaat.

Allochtone zelforganisaties

Het lijkt overigens, ondanks de soms tegenvallende ervaringen, toch van belang te zijn contacten te onderhouden met allochtone zelforganisaties. Daar is de 'elite' van de groep te vinden die over het algemeen grote invloed kan uitoefenen op de gemeenschap. Om een goede relatie met zo'n organisatie tot stand te brengen is echter tijd en inspanning noodzakelijk. Er moet natuurlijk ook weer rekening gehouden worden met de culturele verschillen.

Een proces van lange adem

Op welke manier er ook geprobeerd gaat worden meer allochtonen aan het vrijwilligerswerk in speeltuinen deel te laten nemen, het is duidelijk dat een lange adem het belangrijkste ingrediënt is.

Een al te 'opdringerige' houding ten opzichte van allochtonen zal eerder averechts werken. De beste resultaten kan men verwachten als allochtonen - die vanuit een duidelijke eigen belangstelling - langzamerhand steeds meer activiteiten voor een speeltuin gaan ondernemen. Vervolgens kunnen deze nieuwkomers een belangrijke rol spelen bij het betrekken van andere allochtonen.

Literatuur

Beernink, K. en R.N. Piekaar:

1992 *Vrijwilliger uit vrije wil (1); motieven voor vrijwilligerswerk bij allochtonen, huisvrouwen en langdurig werklozen. Een literatuuronderzoek.* Wetenschapswinkel Universiteit van Amsterdam, Amsterdam 1992.

Beckhoven, A.P.M. van:

1991 *Non-participatie aan vrijwilligerswerk.* Nederlands Centrum van Vrijwilligers, Utrecht 1991.

Daal, H.J. van:

1994 *De nieuwe vrijwilligers. Een onderzoek naar vrijwilligerswerk door allochtonen.* Verwey-Jonker Instituut, Utrecht december 1994.

Daal, H.J. van:

1995 *Vademecum. Vrijwilligerswerk door allochtonen.* Verwey-Jonker Instituut, Utrecht, maart 1995.

Frankowska, J:

1993 *Allochtone vrijwilligers in beeld. Een onderzoek naar de belemmeringen bij participatie van allochtonen in Nederlandse vrijwilligersorganisaties.* Wetenschapswinkel Universiteit van Amsterdam, Amsterdam 1993.

Gooskens, I:

1990 *Gratis werken. Een onderzoek naar participatie, kadervorming en vrijwilligerswerk van Turken en Marokkanen in buurthuizen en jongerencentra in Amsterdam.* Beleidsgericht Onderzoek en Advies, Landsmeer 1990.

Kasbergen, W. van, en I. van Zessen:

1991 *Onderzoeksverslag aangaande minderheden en vrijwilligers.* Nederlands Centrum van Vrijwilligers, Utrecht 1991.

Lucassen, J. en R. Penninx:

1994 *Nieuwkomers Nakomelingen en Nederlanders. Immigranten in Nederland 1550-1993.* Het Spinhuis, Amsterdam 1994.

Pinto, D:

1994 *Interculturele communicatie. Dubbel perspectief door de drie-stappenmethode voor het doeltreffend overbruggen van cultuurverschillen.* Bohn Stafleu Van Loghem, Houten/Zaventem 1994.

Tennekes, J:

1994 *Communicatie en cultuurverschil.* in: *M&O*, maart/april 1994.

Bijlage 1: Telefonische enquête

Vereniging:

nummer:

Stadsdeel:

gesproken met:

datum:

1. Hoeveel leden heeft uw speeltuinvereniging?
 1. minder dan 50
 2. 50-100
 3. 100-150
 4. 150-200
 5. 200-250
 6. meer dan 250

2. Hoeveel procent is daarvan allochtoon?
 1. minder dan 5%
 2. 5-10%
 3. 10-20%
 4. 20-30%
 5. 30-40%
 6. 40-50%
 7. meer dan 50%

3. Hoeveel kinderen spelen er gemiddeld per dag in uw speeltuin?
 1. minder dan 25
 2. 25-50
 3. 50-75
 4. 75-100
 5. 100-150
 6. meer dan 150

4. Hoeveel procent daarvan is allochtoon?
 1. 0-25%
 2. 25-50%
 3. 50-75%
 4. 75-100%

5. Uit hoeveel mensen bestaat het bestuur van uw speeltuinvereniging?
 1. 1
 2. 2
 3. 3
 4. 4
 5. 5
 6. meer dan 5

6. Maken er allochtonen deel uit van het bestuur van uw speeltuinvereniging?
 1. nee (door naar 12.)
 2. ja

7. Hoeveel zijn dat er?
 1. 1
 2. 2
 3. 3
 3. meer dan 3

8. Waaruit bestaan de werkzaamheden van de allochtone bestuursleden?
 1. voorzitter
 2. secretaris
 3. penningmeester
 4. overig, namelijk:

9. Wat is het land van herkomst van de allochtone bestuursleden?
 1. Suriname
 2. Nederlandse Antillen en Aruba
 3. Turkije
 4. Marokko
 5. overig, namelijk:

10. Hoeveel van deze allochtone bestuursleden zijn betrokken geraakt bij dit werk doordat ze daarvoor gevraagd zijn?

11. Hoeveel van deze allochtone bestuursleden zijn betrokken geraakt bij dit werk doordat ze zichzelf daarvoor aangemeld hebben?

12. Hoeveel vrijwilligers zijn er buiten het bestuur om werkzaam bij uw speeltuinvereniging?

1. minder dan 10	4. 30-40
2. 10-20	5. 40-50
3. 20-30	6. meer dan 50

13. Zijn er onder deze vrijwilligers allochtonen werkzaam?
 1. nee (door naar 19.)
 2. ja

14. Hoeveel zijn dat er?

1. minder dan 5	4. 15-20
2. 5-10	5. 20-25
3. 10-15	6. meer dan 25

15. Waaruit bestaan de werkzaamheden van de allochtone vrijwilligers?
 1. onderhoudswerkzaamheden
 2. schoonmaakwerkzaamheden
 3. activiteiten begeleiding
 4. toezicht houden
 5. overig, namelijk:

16. Wat is het land van herkomst van deze vrijwilligers?
 1. Suriname
 2. Nederlandse Antillen en Aruba
 3. Turkije
 4. Marokko
 5. overig, namelijk:

17. Hoeveel van deze allochtone vrijwilligers zijn betrokken geraakt bij dit werk doordat ze daarvoor gevraagd zijn?

18. Hoeveel van deze allochtone vrijwilligers zijn betrokken geraakt bij dit werk doordat ze zichzelf daarvoor aangemeld hebben?

19. Bent u tevreden met de mate van participatie van allochtonen in uw speeltuin?
 1. ja
 2. nee

20. Waarom bent u daar wel/niet tevreden mee?

21. Is het volgens u belangrijk dat er meer allochtonen deelnemen aan het vrijwilligerswerk in speeltuinen?
1. ja
 2. nee
22. Waarom is dat volgens u wel/niet belangrijk?
23. Voert uw speeltuinvereniging een bepaald beleid t.a.v. het betrekken van meer allochtonen in het vrijwilligerswerk?
1. nee (door naar 25.)
 2. ja
24. Waaruit bestaat dat beleid?
25. In welke mate heeft uw speeltuinvereniging contact met het stadsdeel?
1. nooit
 2. af en toe
 3. regelmatig
26. In welke mate heeft uw speeltuinvereniging contact met onderwijsinstellingen?
1. nooit
 2. af en toe
 3. regelmatig
27. In welke mate heeft uw speeltuinvereniging contact met buurt/jeugdwerk?
1. nooit
 2. af en toe
 3. regelmatig
28. In welke mate heeft uw speeltuinvereniging contact met allochtone zelf-organisaties?
1. nooit
 2. af en toe
 3. regelmatig
29. Heeft uw speeltuinvereniging contact met andere organisaties dan de zojuist genoemde?
1. nee (einde)
 2. ja (door naar 30.)
30. Welke organisaties zijn dat?

Bijlage 2: Vragenlijsten interviews

Vragenlijst voor allochtone vrijwilligers:

- 1 Man / vrouw / leeftijd
- 2 Uit welk land komt u, of komen uw ouders?
- 3 Hoe lang woont u al in Nederland?
- 4 Hoe lang doet u dit werk al?
- 5 Hoeveel uur per week besteedt u aan het werk in de speeltuin?
- 6 Waarom (en hoe) bent u vrijwilligerswerk in de speeltuin gaan doen?
- 7 Zijn er anderen geweest die u hebben aangemoedigd om dit werk te gaan doen?
- 8 Vond u het moeilijk om de stap te nemen om vrijwilligerswerk te gaan doen?
- 9 Zo ja, waarom vond u dit moeilijk?
- 10 Wat hielp u over die drempel heen?
- 11 Wat houdt uw werk hier in?
- 12 Hoeveel (allochtone) vrijwilligers werken er hier?
- 13 Zijn dat er naar uw mening voldoende of onvoldoende?
- 14 Kunt u uw mening toelichten?
- 15 Wat zijn voor u de positieve kanten van dit werk?
- 16 Zijn er ook minder positieve kanten aan het vrijwilligerswerk?
(te weinig vrijwilligers, geen of te lage onkostenvergoeding, te weinig waardering, werk niet interessant, discriminatie, onbegrip)
- 17 In hoeverre zijn deze negatieve kanten voor u een reden om eventueel te stoppen met het werk?
- 18 In hoeverre weet/denkt u dat deze obstakels voor andere allochtonen een reden zijn geweest om te stoppen of om helemaal geen vrijwillig werk in een speeltuin te doen?
- 19 Het blijkt dat allochtonen niet zo vaak meewerken in speeltuinen. Zijn er bepaalde factoren die volgens u belemmerend werken op de deelname van allochtonen?

- 20 Welke factoren zouden volgens u juist wel de deelname van allochtonen in het speeltuinwerk stimuleren?
- 21 Heeft u contact met allochtone zelforganisaties?
- 22 Denkt u dat samenwerking met allochtone zelforganisaties de participatie van allochtonen in speeltuinwerk kan bevorderen?
- 23 Zo ja, hoe denkt dat dit in zijn werk gaat?
- 24 Heeft u een baan? Wat voor baan?
- 25 Doet u naast vrijwilligerswerk in de speeltuin nog ander vrijwillig werk?

Vragenlijst voor autochtone vrijwilligers:

- 1 Man / vrouw / leeftijd
- 2 Waarom (en hoe) bent u vrijwilligerswerk in de speeltuin gaan doen?
- 3 Hoe lang doet u dit werk al
- 4 Hoeveel uur per week besteedt u aan het werk in de speeltuin?
- 5 Wat houdt uw werk hier in?
- 6 Hoeveel (allochtone) vrijwilligers werken er hier?
- 7 Zijn dat er naar uw mening voldoende of onvoldoende?
- 8 Kunt u uw mening toelichten?
- 9 Het blijkt dat allochtonen niet zo vaak meewerken in speeltuinen. Zijn er bepaalde factoren die volgens u belemmerend werken op de deelname van allochtonen?
- 10 Welke factoren zouden volgens u juist wel de deelname van allochtonen in het speeltuinwerk stimuleren?
- 11 Probeert u actief (allochtone) vrijwilligers te werven? (waarom)
- 12 Op welke manier(en) probeert u allochtonen te interesseren voor het werk in de speeltuin?
- 13 Lukt dat goed volgens u? Waarop baseert u dat?
- 14 Kunt u beschrijven hoe het betrekken van allochtone vrijwilligers in zijn werk gaat?
- 15 Doen zich daar problemen bij voor?

- 16 Zo ja, wat houden die problemen in?
- 17 Hoe lost u die problemen op?
- 18 Heeft u wel eens contact met allochtone zelforganisaties? (waarom)
- 19 Hoe verloopt dat contact?
- 20 Denkt u dat samenwerking met allochtone zelforganisaties de participatie van allochtonen in speeltuinwerk kan bevorderen?
- 21 Zo ja, hoe denkt u dat dit in zijn werk gaat?
- 21 Hoe verloopt de samenwerking met de allochtone vrijwilligers?
- 22 Heeft u een baan. Zo ja, wat voor baan?
- 23 Doet u naast vrijwilligerswerk in de speeltuin nog ander vrijwillig werk?

